

จัดทำโดย : กองอนุศาสนาจารย์ กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ

หลวงพ่อพระพุทธรโสธร

หลวงพ่อโสธร หรือ หลวงพ่อพระพุทธรโสธร เป็นพระพุทธรูปสำคัญของจังหวัดฉะเชิงเทรา ประดิษฐานอยู่ในพระอุโบสถวัดโสธรวรารามวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา ข้อมูลจากการตรวจสอบภายในหลวงพ่อโสธร โดยกรมศิลปากร พบว่า หลวงพ่อโสธรประกอบขึ้นจากหินทรายแปดชิ้น แล้วพอกปูนทับเป็นองค์

พุทธลักษณะ

หลวงพ่อโสธร เป็นพระพุทธรูปปางสมาธิ คือมีพระอิริยาบถนั่งขัดสมาธิราบ พระชนม์ชวาทับพระชนม์ซ้าย พระหัตถ์ขวาทับพระหัตถ์ซ้ายวางซ้อนกันอยู่บนพระเพลา มีส่วนสูง ๖ ฟุต ๗ นิ้ว พระเพลากว้าง ๕ ฟุต ๖ นิ้ว ปัจจุบันประดิษฐานอยู่ในพระอุโบสถหลวงวัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรา

ตำนาน

ตำนานหลวงพ่อโสธรนั้น ตำนานไม่ได้กล่าวไว้ว่าใครเป็นผู้สร้างหรือสร้างเมื่อใด ทราบตามที่เราเล่าต่อ ๆ กันมา แต่เพียงว่า ในจังหวัดหนึ่งทางภาคเหนือของไทย มีพระภิกษุสามองค์พี่น้อง เรียนพระธรรมวินัยแตกฉานแล้วก็จำแลงกายเป็นพระพุทธรูป เมื่อมาถึงบริเวณหนึ่งก็ปรากฏองค์ขึ้น ชาวบ้านบริเวณนั้นพบเข้าก็พากันเอาเชือกนิลามาคูดขึ้น แต่ก็เอาขึ้นมาไม่ได้เพราะเชือกขาด ก่อนที่พระทั้งสามองค์จะจมหายไปบริเวณที่พระทั้งสามองค์ลอยทวนน้ำนั้นนั้นเรียกว่า สามพระทวน ต่อมาได้เพี้ยนและเรียกว่า สัมปทวน อำเภอเมืองฉะเชิงเทราจนทุกวันนี้

ต่อมาได้มาผุดขึ้นที่คลองคุ้งให้ชาวบ้านแถวนั้นเห็นอีก ชาวบ้านก็พยายามผุดขึ้นฝั่งแต่ไม่สำเร็จอีก สถานที่นั้นเรียกว่า บางพระ มาจนทุกวันนี้ แต่นั้นมาพระพุทธรูปทั้งสามองค์ก็ได้สำแดงอภินิหารในคลองเล็ก ๆ ตรงข้ามกองพันทหารช่างที่ ๒ ฉะเชิงเทรา บริเวณนั้นเรียกว่า แหลมลอยวน คลองนั้นได้นามว่า คลองสองพี่น้อง ภายหลังก็เสียไปจวบจนองค์หนึ่งได้ลอยไปจนถึงแม่น้ำแม่กลอง และไปปรากฏขึ้นที่สมุทรสงคราม ชาวประมงได้พร้อมใจกันอาราธนาขึ้นไปประดิษฐานไว้ที่วัดบ้านแหลมหรือวัดเพชรสมุทรวรวิหาร เป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์เป็นที่นับถือของพุทธศาสนิกชนชาวสมุทรสงคราม เรียกกันว่า หลวงพ่อบ้านแหลม มาจนทุกวันนี้

องค์ที่สองได้ลอยวนไปวนมาและมาผุดขึ้นหน้า วัดหงษ์ เล่ากันว่า ที่วัดนี้เดิมมีเสาใหญ่มีหงษ์ทำด้วยทองเหลืองอยู่บนยอดเสานั้น จึงได้ชื่อว่าวัดหงษ์ ต่อมาหงษ์ที่ยอดเสาหักตกลงมาเสียชำรุด ทางวัดจึงเอาธงไปติดไว้ที่ยอดเสาแทนรูปหงษ์

จึงได้ชื่อว่าวัดเสาธง แล้วต่อมาก็เกิดมีพายุพัดเสานี้หักลงส่วนหนึ่ง จึงได้ชื่อว่าวัดเสาทอน และต่อมาชื่อนี้ได้กลายเป็นวัดโสธร ประชาชนพลเมืองจำนวนมากได้พากันหลังไหลมาอาราธนาอุทิศขึ้นฝั่งแต่ก็ไม่สำเร็จ

ขณะนั้น มีอาจารย์ผู้ทรงคุณวิเศษผู้รู้คนหนึ่งสำเร็จไสยศาสตร์หรือเทพไสยรู้หลักและวิธีอาราธนา จึงได้ทำพิธีปลุกศาลเพียงตาบวงสรวง กล่าวคำอัญเชิญชุมนุมเทวดาอาราธนา และได้ใช้สายสิญจน์คล้องที่พระหัตถ์ของพระพุทธรูปก่อนจะค่อยอุตุลากขึ้นมาบนฝั่ง พระพุทธรูปจึงเสด็จขึ้นมาบนฝั่งเป็นที่ประดิษฐานเป็นอย่างดีของชาวเมือง จึงได้พร้อมใจกันอัญเชิญไปประดิษฐานไว้ที่ในพระวิหารวัดโสธร และเรียกนามว่า พระพุทธโสธร หรือ หลวงพ่อโสธร ตั้งแต่นั้นมา

ส่วนองค์สุดท้ายได้ลอยไปอยู่ในแม่น้ำเจ้าพระยาประชาชนละแวกนั้นก็หลังไหลมาอาราธนาขึ้นฝั่งอุตุขึ้นเป็นการใหญ่แต่ก็อุตุขึ้นไม่ได้ เล่ากันว่า มีประชาชนพากันมาอุตุนับได้ถึงสามแสนคน จึงเรียกสถานที่นั้นว่าสามแสน ภายหลังจึงเพี้ยนมาเป็น สามแสน และเรียกกันอยู่ทุกวันนี้ จากนั้นพระพุทธรูปองค์นี้ก็ลอยไปผุดขึ้นที่คลองสำโรง จังหวัดสมุทรปราการ ประชาชนจึงได้ไต่อาราธนาขึ้นไปประดิษฐานไว้ที่วัดพลับพลาชัยชนะสงครามหรือวัดบางพลีใหญ่ในตราบจนทุกวันนี้ เป็นพระพุทธรูปที่ศักดิ์สิทธิ์มากอีกรูปหนึ่งของเมืองไทย คือ หลวงพ่อโตวัดบางพลีใหญ่ใน

บางตำนานได้เล่าว่า มีพระพุทธรูปพี่น้องอยู่ห้าองค์ อีกสององค์คือ หลวงพ่อไร่เชิง วัดไร่เชิง จังหวัดนครปฐม และหลวงพ่อบึง (ทอง) เขาตะเครา วัดเขาตะเครา จังหวัดเพชรบุรี และบางพื้นที่เล่าเป็นพระพุทธรูปพี่น้อง หกองค์ โดยเพิ่ม หลวงปู่หิน วัดอ่างศิลา จังหวัดชลบุรี ด้วย

ประวัติศาสตร์

หลวงพ่อบึงพระพุทธโสธร น่าจะประดิษฐานอยู่ที่วัดโสธรฯ มาตั้งแต่ช่วงต้นกรุงศรีอยุธยา ในราวรัชกาลสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๒ (เจ้าสามพระยา) หรือประมาณ ๕๐๐ - ๖๐๐ ปีมาแล้ว เป็นพระพุทธรูปหินทรายประกอบสมัยอยุธยาตอนต้น (อุ้ทองรุ่นที่ ๒) ประทับบนพุทธบัลลังก์ ๔ ชั้น ฟูลาดด้วยผ้าทิพย์ อันเป็นรูปแบบที่นิยมกันมากในช่วงอยุธยาตอนปลาย รวมถึงพระพุทธรูปบริวารอีก ๑๐ องค์ที่ประดิษฐานรวมกันบนชุกชี ก็มีพุทธลักษณะแบบอยุธยาเช่นเดียวกัน โดยจำนวน ๒ ใน ๑๐ องค์นั้นเป็นพระพุทธรูปปางนาคปรก สร้างขึ้นจากไม้มุงคล มีพุทธลักษณะค่อนข้างมาทางอยุธยาตอนปลาย ต่างจากพระพุทธรูปบริวารอีก ๘ องค์ที่สร้างขึ้นจากหินทรายซึ่งเป็นที่นิยมกันมากในช่วงอยุธยาตอนต้น ทำให้สันนิษฐานได้ว่า วัดโสธรฯ และองค์หลวงพ่อบึงน่าจะตั้งอยู่บริเวณบ้านโสธรนี้มาเป็นเวลาช้านานและมีการบูรณปฏิสังขรณ์ในยุคสมัยต่อมา เดิมที วัดนี้ก็ชื่อโสธร ตามชื่อคลองโสธร มานานแล้ว ไม่มีหลักฐานที่บอกว่าชื่อ วัดหงษ์ เพราะเสาหงษ์หัก เลยชื่อ เสาทอน เพี้ยนมาเป็นโสธร ตามตำนานหลวงพ่อบึงนิราศฉะเชิงเทราและโคลงนิราศปราจีนบุรี ที่แต่งในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อกวัดเดินทางผ่านบ้านโสธร ก็กล่าวถึงเพียงวัดโสธรเท่านั้น ไม่ได้กล่าวถึงตำนานหลวงพ่อบึงเลย

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ.๒๔๑๖ พระยาวิเศษฤๅไชย (ข้าง) เจ้าเมืองฉะเชิงเทรา ได้สร้างพระอุโบสถวัดโสธรวรารามวรวิหาร และสร้างถนนดินจากหน้าเมืองมาวัดโสธร ๒๖ เส้น นางมีภรรยาได้สร้างศาลา และชุดสระกึ่งกลางถนน สันนิฐานว่า การบูรณะครั้งนั้น ได้พอกปูนปั้นหลวงพ่อโสธรทำให้กลายเป็นพุทธศิลป์ ล้วนข้าง โดยกลุ่มช่างที่บูรณะมาจากเมืองพนมสารคาม หลังจากนั้นก็ได้ใช้พระอุโบสถเป็นที่ประกอบพิธีถือน้ำ พิพัฒนสัตยาส่วนตำนานหลวงพ่อโสธรลายนํ้ามานั้น สันนิษฐานว่า มาจากกลุ่มชาวมอญแถววัดโสธรที่นำตำนาน พระลายนํ้าจากพระราชพงศาวดารเหนือ มาอธิบายประวัติหลวงพ่อโสธร

เทศกาลประจำปีหลวงพ่อโสธรจัดขึ้นปีละ ๒ ครั้ง

๑. จัดช่วงเดือน ๕ เรียกว่า งานกลางเดือน ๕ เริ่มจัดงานตั้งแต่วันขึ้น ๑๔ - ๑๕ ค่ำ ถึงวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๕ รวม ๓ วัน
๒. จัดช่วงเดือน ๑๒ เรียกว่า งานกลางเดือน ๑๒ เริ่มจัดงานตั้งแต่วันขึ้น ๑๒ ค่ำ เดือน ๑๒ ถึงวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๒ รวม ๕ วัน โดยจัดร่วมกับงานกาชาดจังหวัดฉะเชิงเทรา

ที่มา : วัดโสธรวราราม วรวิหาร, กองบรรณาธิการ จดหมายข่าว วสท., ฉบับที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๕๑

“โสธรวรารามวรวิหาร มงคลคู่แปดริ้ว,” D-Library | National Library of Thailand, accessed ๑๘ ตุลาคม ๒๐๑๙, หน้า ๘๖